

Карел Чапек

Наказанието на Прометей¹

---

1. ПРОМЕТЕЙ – в старогръцката митология син на титана Япет и Климена. Според поета Хезиод, Прометей откраднал огъня от олимпийските богове и го подарил на човечеството. За наказание бил прикован от Зевс към една скала, така че орел да изкълвава през деня черния му дроб, който през нощта отново се възстановявал. Едва по-късно Херакъл по волята на Зевс убил орела и освободил Прометей.

Наказанието на ПрометейПРОМЕТЕЙ – в старогръцката митология син

Като покашлюваха и пъшкаха, членовете на извънредния сенат след дългото заседание се оттеглиха на съвещание под сянката на свецената маслина.

– Хайде, господа – прозина се Хипометей, председателят на съда. – Брей, колко се проточи това заседание! Струва ми се, не е нужно да правя резюме, но за да няма възражения от формално естество... И така значи подсъдимият Прометей, местен жител, даден под съд заради това, че е изнамерил огъня и по този начин, как да кажа – хм, хм – е нарушил обществения ред, призна, първо, че наистина е изобретил огъня; освен това, че е в състояние, когато си поиска, да предизвика същия с една дейност, наречена чаткане на огниво и кремък; трето, че не е опазил тайната за това възмутително откритие, нито пък го е декларирал на надлежното място, ами най-своеволно го е направил обществено достояние или, с други думи, дал го е, както се установи от разпита на съответните току-що изслушани лица, в ръцете на некомпетентни хора. Струва ми се, това е напълно достатъчно и ние можем незабавно да гласуваме степента на вината и присъдата.

– Извинете, господин председателю – възрази членът на сената Апометей, – но аз съм на мнение, че с оглед на сериозността на този извънреден трибунал все пак може би ще бъде по-уместно да пристъпим към произнасяне на присъдата едва след основно обсъждане на въпроса и – така да се каже – след всестранното му осветление.

– Както желаете, господа – склони примирителният Хипометей. – Всъщност работата е ясна, но ако някой от вас желае да добави още нещо, моля.

– Аз бих си позволил да обърна внимание – обади се членът на съда Аметей, след като солидно се изкашля, – че по мое мнение в цялата тая история би следвало да се подчертае един аспект. Аз имам предвид верския аспект, господа. Позволете ми да поставя въпроса – какво е това огънят? Какво представлява добитата искра? Както призна самият Прометей, това не е нищо друго освен мълния, а мълнията, всички знаем, е проява на особената мощ на гръмовержеца Зевс. Бъдете така любезни, господа, и ми обяснете по какъв начин този неизвестен на никого Прометей се е докопал до божия огън? С какво право го е обсебил? И откъде изобщо го е взел? Прометей се опитва да ни убеждава, че той просто го е изобретил; но това е най-обикновено и преглупаво усукване – ако тая работа беше така невинна, защо досега не е изобретил огъня, примерно казано, някой от нас? Аз съм убеден, господа, че Прометей просто е откраднал огъня от боговете. Отричанията и усукванията му няма да ни

объркат. Аз бих квалифицирал провинението му, от една страна, като най-банална кражба, от друга страна, като богохулство и светотатство. Ние сме поставени тук, за да накажем по възможния най-строг начин това безбожно нахалство и пазим свещеното имущество на националните ни богове. Само това имах да кажа – завърши Аметей и енергично се изсекна в пеша на хламидата² си.

– Добре го каза – съгласи се Хипометей. – Някой друг ще добави ли още нещо?

– Моля да бъда извинен – подхвана Апометей, – но аз не мога да се съглася с изводите на уважаемия колега. Със собствените си очи аз наблюдавах как въпросният Прометей стъква огъня си; и ще ви кажа най-искрено, господа, в тая работа – между нас казано – няма абсолютно нищо особено. Да открие огъня би бил в състояние всеки мързеливец, лентяй и козар; и ако ние не сме се сетили за това, то се дължи само на обстоятелството, че сериозният човек, и това е съвсем естествено, няма нито време, нито желание да се занимава с чаткане на кремъци. Уверявам ви, колега Аметей, това са най-обикновени природни сили; под достойнството на мислещия човек и още по-малко на боговете е да се занимават с тях. Според мене, огънят е твърде незначително явление, за да го свързваме по какъвто и да било начин с неща, които са свети за нас. Но работата има и друг аспект и върху него аз бих искал да привлека вниманието на господа колегите. Изглежда че огънят е твърде опасна, дори бих казал, вредна стихия. Вие изслушахте показанията на цяла редица свидетели, които съобщиха, че изпробвайки хлапашкото изобретение на Прометей, те са получили тежки изгаряния, дори в някои случаи са понесли материални щети и загуби. Господа, ако употребата на огъня по вина на Прометей се разпространи, което за жалост вече не може да се предотврати, никой от нас вече няма да бъде сигурен за живота, дори и за имота си; но това, господа, може да означава край на цялата цивилизация. Достатъчна е най-малката непредпазливост – и кажете пред какво ще се спре тази неспокойна стихия? Като е извадил на бял свят това толкова пакостно нещо, господа, Прометей е проявил достойно за наказане лекомислие. Квалифицирайки престъплението му, трябва да се има предвид, че то се равнява на нанасяне на тежка телесна повреда и заплаха за обществената сигурност. Предвид на това аз предлагам да бъде осъден на доживотен затвор, като наказанието му бъде утежнено с околаване във верига и кораво легло. Аз свърших, господин председателю.

---

2. ХЛАМИДА – наметало на конник в стара Гърция.

Наказанието на ПрометейПРОМЕТЕЙ – в старогръцката митология син

– Имате пълно право, колега – изпъшка Хипометей. – Аз ще добавя само следното, господа – за какво изобщо ни е притрябвал някакъв си там огън? Нима нашите прадеди са си служили с огъня? Открил огъня – та това е просто неуважение към наследения от прадедите ред, това си е – хм – чиста подмолна дейност и нищо друго. Да си играем с огъня, само това ни липсваше! И помислете, господа, докъде може да доведе това нещо. Хората край огъня съвършено излишно ще се изнежат, ще си се излежават най-удобно на топличко, вместо да – е, вместо да ходят на война и подобни. Последиците от това могат да бъдат само мекушавост, упадък на нравите – хм, и изобщо безредие и други такива неща. С една дума, господа, ние трябва да предприемем нещо против подобни нездрави явления. Времената са твърде сериозни, но какво ще ви разправам. Само това исках да отбележа.

– Много правилно – обади се Антиметей. – Безспорно всички ние ще се съгласим с господин председателя, че огънят на Прометей може да има съвсем неочаквани последици. Нека не си затваряме очите, господа, това е нещо изключително. Да държиш огъня в ръцете си – какви нови възможности разкрива това пред нас! Ще посоча само наслуки: ние ще бъдем в състояние да опожарим реколтата на противника, да запалим маслинените му гори и така нататък. С огъня, господа, ние, хората, получаваме нова сила и ново оръжие; с огъня ние ставаме почти равни на боговете – шепнесе Антиметей, но внезапно избухна. – Аз обвинявам Прометей, че той е дал божествената и непреодолима стихия – огъня, на пастирите и робите, на всеки случаен минувач; аз го обвинявам в това, че той не е поверил огъня в ръцете на компетентни лица, които, владеейки го, биха го пазили като истинско държавно съкровище. Аз обвинявам Прометей и в това, че той с откриването на огъня, който би трябвало да остане тайна единствено на царете, е извършил престъпна злоупотреба. Обвинявам Прометей – викаше Антиметей възбудено, – че е научил да стъкват огън и чужденците! Че го е направил достояние дори и на нашите врагове! С това, че е дал огъня на всички, Прометей го е откраднал от нас. Обвинявам Прометей в предателство! Обвинявам го в предприемане на действия, насочени против нашата родна община!

От викане Антиметей се закашля.

– Предлагам смъртно наказание – едва можа да се доизкаже той.

– Е, господа – каза Хипометей, – иска ли още някой думата? Нека резюмирам тогава: от една страна, членовете на съда намират, че обвиняемият Прометей е извършил престъплението богохулство и светотатство, от друга – те го обвиняват в нанасяне на тежка телесна повреда,

евентуално вреди и загуби на чуждо имущество и в застрашаване на обществената сигурност, а най-сетне той бе обвинен тук и в престъплението държавна измяна. Господа, аз предлагам да го осъдим или на доживотен затвор, утежнен с оковане във вериги и кораво легло, или на смърт. Хм.

– Или на двете заедно – рече замислен Аметей. – За да се вземат предвид и двете предложения.

– Как така и двете наказания заедно? – попита председателят.

– Тъкмо върху това мисля сега – измърмори Аметей. – Би могло например така... да осъдим Прометей на доживотно приковаване към някаква скала... нека лешоядите изкълват безбожния му дроб, разбирате ли?

– Виж, това може – каза Хипометей задоволен. – Господа, това ще бъде едно твърде назидателно наказание за такива – е, престъпни ексцеси, нали? Има ли възражения? Свършихме значи.

– Абе татко, защо осъдихте на смърт тоя Прометей? – обърна се вечерта към Хипометей синът му Епиметей. Тъкмо вечеряха.

– Не ги разбираш ти тия работи – промърмори Хипометей, като оглозгваше един овнешки бут. – Гледай, че той, печеният бут, бил по-вкусен от суровия; не ще да е толкова загубена работа това, огънят. За това имаше съображения от обществен интерес, разбираш ли? Къде ще му иде краят, ако всеки вземе да открива нови и големи неща, нали така? Но нещо му липсва на това месо! – А сетих се! – извика той радостен. – Печеният бут трябва да се посоли и натрие със скълцан чесън! Ето какво му липсвало! И това ако не е откритие, сине, здраве му кажи! За таква нещо Прометей едва ли би се досетил!

КРАЙ

© 1932 Карел Чапек
© 1968 Светомир Иванчев, превод от чешки

Karel Čapek
, 1932

Сканиране, разпознаване и редакция: К. Ч.

Издание:

Карел Чапек. Книга апокрифи. Разкази
Издателство „Народна младеж“, София, 1968
Редактор на издателството Вера Филипова
Художник Иван Кирков
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Мери Керанкова

Karel Čapek. Kniha apokryfů
Vydání 4
Československý spisovatel. Praha, 1964

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10638>]